

Wkład filozofów w dzieje autobiografii jest znaczący. Już jej początki, jeśli nie wywodzić jej od Adama i Ewy, jak chce Georges Gusdorf, wiążą się z pracami filozofów, umiających lepiej niż inni interpretować świat, który stał się opowieścią, a z własnej filozofii czynić historię do opowiedzenia. Niniejszy szkic w pierwszej jego części dokonuje przeglądu z lotu ptaka wypowiedzi autobiograficznych filozofów od starożytności uwypukliwszy w prehistorii autobiografii wagę *Wyznań* św. Augustyna (V wiek) – filozofa i teologa oraz przełomowe znaczenie *Wyznań* Jean Jacquesa Rousseau (1776-78) – *stwarzającego model nowoczesnej autobiografii*. Filozofowie współczesniczą, a może i inicjują każdy niemal jej typ. Michel de Montaigne uprawiał dziennik podróży (1580-81), podjętych celem leczenia nerek, René Descartes opowiada o narodzinach i rozwoju swej metody dochodzenia do prawdy (1637), Georges Berkelay notował pomysły i zdobycze lektur do prac filozoficznych (1708), Soeren Kiergegaard prowadzi dziennik przemyśleń filozoficznych, antycypujących XX-wieczny egzystencjalizm (1869-1881), obok krótkich notowań trudnych problemów osobistych. Schyłek XIX wieku zaowocował autobiografią skupioną głównie na myślach ważniejszych książek Fryderyka Nietzschego *Ecce homo* (1898). Jest to także autoportret cierpiącego psychicznie filozofa.

Najobficiej w dzieje autobiografii filozoficznej wpisał się wiek XX. Temu czasowi poświęcone są dwie części. Część II spośród wielu autobiografii filozofów, takich, jak np. Rudolf Carnap, Bertrand Russell, Michał Bierdiajew, Karl Jaspers, Jean Paul Sartre, Paul Ricoeur, Simone Weil, Edyta Stein, wspomnień i wywiadów Barbary Skargi, Leszka Kołakowskiego, Umberto Eco i innych, wybiera trzech autobiografów: Russella, Bierdiajewa i Jaspersa, prezentując w dużym skrócie ich zawartość treściową i specyfikę jej ujęcia oraz tożsamości narracyjnej autorów. Najbardziej „rasowym” autobiografem-filozofem był lord Bertand Russell, autor trzech tomów autobiografii (1067—69) oraz tomu przedstawiającego rozwój filozoficzny autora (1969), szukającego filozoficznych uzasadnień matematyki i logiki. Klasyczne w zasadzie, zmierzające ku sylwiczności biografie laureata nagrody literackiej Nobla potwierdzają zasadność przyznania tej nagrody jasnością i elegancją pióra. Zarówno rosyjski filozof duchowości – Bierdiajew (1949), jak i egzystencjalista mistyczny, z wykształcenia psychiatra – Jaspers (1953), ukazują swą osobowość w wyrazistym kontekście psychologicznym. Część III szkicu poświęcona jest wnikliwszej analizie autobiografii Ricoeura *L'Autobiographie intellectuelle* (1995), której przedmiotem jest opowieść o swym rozwoju filozoficznym od 17. roku życia. Fakty z biografii ograniczone do minimum celem szczegółowej relacji o stopniowym wchodzeniu w arkania filozofii. Kolejne prace tego filozofa – hermeneuty, fenomenologa i filozofa człowieka, zanurzone są mocno w nurtach współczesnej humanistyki, takich jak: strukturalizm, psychoanaliza, marksizm, fenomenologia, hermeneutyka i inne. Filozof zaczyna swą opowieść od rozważań autotematycznych związanych z teorią autobiografii i takimi kończy. Ale zakończenie autobiografii Ricoeura dotyczy istoty gatunku, którą jest wskazanie na esencję swej osobowości. Dla Ricoeura istotą *jego „ipse”* była odmienność tkwiąca w zatroskaniu o to, że filozofia, którą uprawiał, nie daje odpowiedzi, skąd pochodzi głos świadomości: czy od Boga żywego lub umarłego, którego nie ma w jego filozofii, a obecny jest tak mocno w jego życiu realnym. Tym sposobem Ricoeur wskazał na funkcjonalność kategorii „Identité narrative”, której stosowalność przewidział przede wszystkim w opowieściach o życiu i dyskursie

historiozoficznym w dziełach filozoficzno-teoretycznych i etycznych *Temps et récit* – trzy tomy (1983-85) oraz *Soi meme comme un autre* 1990). Do pewnych zagadnień autobiografii – pamięci i zapomnienia – wraca Ricoeur w ostatnim swym dziele filozoficznym (2000: *La mémoire, l'oubli, l'histoire*), rozważając je jednak w kategoriach historii i filozofii, w małym stopniu – autobiografii. Całość została podsumowana refleksją nad tematyką najbardziej uprzywilejowaną w autobiografii filozoficznej oraz na powodami tak częstego sięgania filozofów po tę formę wypowiedzi.